

словамі „ніз“ і „ніцма“. І тады паўстае цэлы шэраг прыкладаў з розных моваў, і ўсё зводзіцца да цяжкіх хваробаў і напасыяў. *Ніва* — неварач, значыць, сьмерць. Іншыя этымолягі кажуць, што гук „н“ мог прышчапіцца ў працэсе таго самага мармытаньня, калі чалавечы рот сам карэктую і спрашчае сутыкненьні розных словаў так, як яму лягчэй вымаўляць. І тады паўстае іншы шэраг прыкладаў, дзе ўсё зводзіцца, наадварот, да рэчаіснасьці і жыцця.

Па-беларуску *ніва* — гэта поле, прычым як звычайнае поле, так і поле дзейнасьці. У другім варыянце *ніва* гучыць узьнёсла. Нельга сказаць, што прафэсар Цюцюкевіч дабіўся посьпехаў у полі кардыяхірургіі. Таму кажуць — на *ніве* кардыяхірургіі.

Паміж простым і ўскосным сэнсамі слова існуе канфлікт. Гэтак у рэдакцыю літаратурнай газэты „*Наша Ніва*“ часьцяком зьвяртаюцца аграрыі, абураныя тым, што газэта ня піша „пра сяло“. Канфлікту спрыяе і тое, што выходзяць як мінімум тры беларускія газэты з падобнымі назвамі. Акрамя названай згадаю яшчэ беластоцкую „*Ніву*“ і прэзыдэнцкую расейскамоўную „Белорусскую *ниву*“, якая сапраўды піша пра аграрныя справы. Што да абураных чытачоў „*Нашай Нівы*“, дык яны й ня ведаюць, што выяўляюць тым самым сваю неабазнанасьць і неадуканасьць. Яны забыліся, што яшчэ ў школе ім распавядалі пра першую беларускую газэту, у якой супрацоўнічалі Янка Купала і Якуб Колас і якая стала расплодзішчам нашага нацыянальнага адраджэньня ў XX стагодзьдзі.

А яшчэ ёсьць савецкі джып „*Ніва*“ і савецкі камбайн „*Ніва*“. Праўда, у гэтых словазлучэньнях галоўнае слова ўсё ж ня „*ніва*“, а „савецкі“. Разам з краінай, якая насіла такую назву, адыходзяць у нябыт і ейныя мэханізмы. Савецкія джыпы на нашых дарогах усё больш саступаюць месца проста джыпам. А ў беларускім калгасе летась зьявіўся першы амэрыканскі камбайн.

Нэўтралітэт

Кастусь Бандарук

„*Нэўтралітэт*“, „*нэўтральны*“ паходзяць з лаціны. „*Нэ-ўтэр*“ азначае „ні той, ні другі“, „*нэўтраліс*“ — які не належыць ні таму, ні іншаму.

„*Нэўтралітэт*“ у міжнародным праве — становішча дзяржавы, якая не бярэ удзелу ў вайне на чым-небудзь баку, ня можа быць тэатрам ваенных дзеяньняў або дысьлякацыі войскаў, а ў мірны час не ўваходзіць у ваенныя і палітычныя блёкі. Пра „*пастаянны нэўтралітэт*“ гаворыцца, калі дзяржава ня ўдзельнічае ў войнах, але захоўвае права на абарону, а ў мірны час праводзіць міралюбную замежную палітыку. Такой краінай мела быць Беларусь адразу пасля абвяшчэньня сваёй незалежнасьці ў задуме далукашэнкаўскага кіраўніцтва.

„*Нэўтральнай*“ можа быць нікім не занятая, нічыйная прастора паміж двума бакамі, зона або вада. *Нэўтральным* бывае сьвятло, колер або хімічны рошчын, які не дае ні лужнай, ні кіслай рэакцыі.

„*Нэўтралізаваць*“ — гэта значыць аслабіць чый-небудзь уплыў, узьдзеянне, напрыклад, у дачыненьні да дзяржавы, арміі, арганізацыі або канкрэтнага чалавека.

У міжчалавечых адносінах *нэўтралітэт* тычыцца дзеянняў, а ня думак. У думках мы заўсёды на чым-небудзь баку. Дзейнае неўмяшаньне ў чые-небудзь справы, барацьбу або спрэчкі не заўсёды бывае дадатным і мае шэраг адценьняў. Яно можа быць выявай дальнабачнасьці, такту, бесстароннасьці, памяркоўнасьці ў ацэнках, але таксама выгодніцтва, халоднага разьліку, абы-якавасьці да чыёй-небудзь крыўды або відавочнага зла. Адсюль прымаўкі „мая хата з краю — я нічога ня знаю“, „гэта мне ані баліць, ані сьвярбіць“.

Неўмяшаньне ў чужыя справы можа быць спрычынена і маладушнай, базьлівай перастрахоўкай, каб не зрабіць памылковага выбару, не пацярпець, стаўшы на пройгрышным баку. Аб гэтым у Сьвятым Пісаньні гаворыцца: „Дзеля таго, што ты цёплы, а не сыюдзёны ані гарачы, Я выкіну цябе із вуснаў Маіх“ (Адкр. 3, 16).

Нэўтралітэт добры толькі да пэўнай меры. Калі аднак сытуацыя гэтага патрабуе, трэба выразна акрэсьліцца і стаць на нейкім баку.

Нябожчык

Юрась Бушлякоў

Нябожчык — той, хто ўжо ня мае сваёй долі на гэтым сьвеце. *Нябожчык* ідзе ад праславянскага **ne-bogъ*, дзе гэтая другая частка **bogъ* азначае долю. Словы, аналягічныя нашаму *нябожчыку*, маюць заходнія славяне, а таксама ўкраінцы. Але беларускі *нябожчык* — гэта ня толькі памерлы, на нашай моўнай глебе разьвілося ў *нябожчыка* шчэ адно значэньне — нейкае запрапалае некуды рэчы. *Тапор мой ужо нябожчык* — значыць, загубіўся і, як той памерлы, ня мае сваёй долі на гэтым сьвеце. Як герой прозы Аляксея Кулакоўскага — *нябожчык* Іван — усё жыццё марыў ён пра шчасьце, ды не дачакаўся, памёр, небарака. *Нябожчыкі* ў нас усе добрыя. Праўда народная сьцьвярджае, што пра *нябожчыкаў* ня трэба гаварыць благога. Па *нябожчыках* у нас галосіць — і з галашэньня, якое спрычыніў *нябожчык*, неўспадзеўкі бачыш, як расхінаецца беларуская душа і вылівае беларускія словы. У савецкую нерэлігійную пару ў нашым *нябожчыку* па-ранейшаму, як 100, і 200, і болей год назад, чуўся Бог. І кожнага разу *нябожчык* прыносіў з сабою прысутнасьць *Бога*. Пад канец стагодзьдзя апошняю *нябожчыкаву* дарогу ўсё часцей ізноў, як і было здавён на хаўтурах, ачольвае крыж. З крыжом і ў *Божай* прысутнасьці беларусы праводзяць на новую долю таго, хто пакінуў наш сьвет.

Нядзеля

Валянцін Акудовіч

У Бібліі сказана: „І завершыў Бог да сёмага дня справы Свае, якія Ён рабіў. І адпачываў у дзень сёмы ад усіх справаў Сваіх, якія рабіў“ (Быц. 2, 2). А паколькі чалавек створаны паводле вобразу і падабенства Божага, то ў сёмы дзень тыдня людзі таксама адпачываюць. Іншымі словамі, нічога „*ня дзелаюць*“. Адсюль і „*нядзеля*“.

Адпачывае Бог. Адпачывае чалавек. Але нехта ж мусіць рупіцца пра тварэньне быцця ў *нядзелю*... Імя гэтага рупліўцы дакладна назваў Фрыдрых